

Kunnen melkveehouders op extensieve bedrijven beter werken met HF-koeien of voldoen blaarkoppen ook?

Gertjan de Jong maakte in het kader van zijn afstudeervak Agrarische Bedrijfseconomie samen met Paul Berentsen van Wageningen Universiteit een economische vergelijking tussen beide rassen voor extensieve melkveebedrijven.

Veertig jaar geleden bestond de Nederlandse melkveestapel voornamelijk uit FH, MRIJ en blaarkoppen. Deze rassen produceerden naast een behoorlijke plas melk ook een niet onverdienstelijke hoeveelheid vlees. Doordat melk ten opzichte van vlees steeds belangrijker is geworden, is het melkvee vanaf de jaren zeventig massaal gekruist met HF.

Het aantal raszuivere dieren van de oorspronkelijke Nederlandse runderrassen nam hierdoor gestaag af. De huidige blaarkoppopulatie telt nog slechts ruim 700 raszuivere dieren in de melkcontrole en ook het aantal raszuivere FH- en MRIJ-koeien is laag.

Ruim negentig procent van de Nederlandse melkveestapel bestaat uit HF-koeien. Het inkruisen van zowel zwartbonte als roodbonte HF-genen en eenzijdige

Gertjan de Jong

Paul Berentsen

Blaren kunnen in extensieve situatie concurreren met HF-koeien

Blaarkoppen bekeken

dige selectie op melkproductie heeft ertoe bijgedragen dat de melkproductie enorm is gestegen.

De hoge productie die het huidige melkvee realiseert heeft ook een keerzijde. Het is moeilijker om aan de voederbehoefte van de koeien te voldoen, met als gevolg een negatieve energiebalans en daardoor een verminderde gezondheid/duurzaamheid. Dit is een van de redenen dat sommige veehouders kiezen voor lagere melkproducties, met extra opbrengsten uit omzet en aanwas tegen zo laag mogelijke kosten. Voor bedrijven met een ruwvoeroverschot kan dit positief uitpakken. HF-koeien zijn waarschijnlijk minder geschikt voor een sobere bedrijfsvoering.

Zo komt onder meer de blaarkop, als één van de oorspronkelijke Nederlandse runderrassen, terug in beeld.

Minder kalversterfte

Met behulp van modelberekeningen is een economische vergelijking gemaakt tussen HF-koeien en blaarkoppen op extensieve melkveebedrijven. Resultaten uit een schriftelijke enquête (zie kader) en gegevens uit de literatuur zijn gebruikt als input voor de modelberekeningen (tabel 1). Een belangrijk verschil tussen HF-koeien en blaarkoppen is de melkproductie.

De melkproducties in tabel 1 zijn afkomstig van NRS en zijn teruggerekend tot 305-dagenproducties. De gemiddelde prijzen voor dieren zijn afkomstig uit de enquête en KWIN. Het verschil in prijs wordt veroorzaakt door de vleeskwiteit en niet door een verschil in aantal kilo's. Doordat de blaarkop behoort tot de zeldzame landbouwhuisdieren komen raszuivere blaarkoppen in aanmerking voor de subsidiere-

geling van LNV. Deze bedraagt 120,25 euro per GVE per jaar en kan worden aangevraagd voor maximaal 30 GVE bij een maximale bezettingsgraad van 2,5 GVE per ha. Het verschil in lichaamsgewicht is van belang voor de onderhoudsbehoefte van de koeien. Het vervangingspercentage blijkt op blaarkopbedrijven lager te zijn in vergelijking met HF-bedrijven. Blaarkoppen staan bekend om hun afkalfgemak. Kalversterfte komt op blaarkopbedrijven bijna vijf procent minder voor dan op HF-bedrijven met tien procent. Het verschil in overige variabele kosten komt vooral voort uit de lagere kosten voor gezondheidszorg, dekgeld en een kortere tussenkalftijd van de blaarkop. Het verschil in dekgeld wordt veroorzaakt door goedkoper sperma en een lager inseminatiegetal (1,52 blaarkop tegen 1,78 HF). De gemiddelde tussenkalftijd bedraagt voor

blaarkoppen 379 dagen, voor HF 408 dagen. Bij het berekenen van de schade door een verlengde tussenkalftijd is rekening gehouden met het hogere persistentieniveau en de wat hogere gemiddelde leeftijd van de blaarkop.

De berekeningen zijn uitgevoerd voor een extensieve, een intensieve en een extensieve situatie zonder maïsteelt. In tabel 2 is dat uitgewerkt. Voor de extensieve situatie (10.000 kg per ha) hebben we gekozen voor een melkveebedrijf van 35 ha en 350.000 kg melkquotum met een vetreferentie van 4,20 procent. Voor de intensieve situatie is het melkquotum met vijftig procent vergroot en komt de intensiteit uit op 15.000 kg per ha. In de extensieve situatie zonder maïsteelt is de mogelijkheid om maïs te telen uit het model gelaten; maïsteelt op veengronden is vaak niet mogelijk.

Doorsnee blaarkopbedrijf: bijna veertig hectare en ruim drie ton melk

De onderzoekers stelden een schriftelijke enquête op en verstuurden die naar leden van de Blaarkopstudieclub Utrecht en de Vereniging van fokkers van blaarkoprundvee in Groningen. De enquête bestond uit vragen over de algemene bedrijfsgegevens, beweiding, melkproductie, fokkerij, gezondheid en opbrengstprijzen van vee. In totaal zijn 69 enquêtes opgestuurd. Hiervan zijn 19 stuks volledig ingevuld geretourneerd en gebruikt voor de analyse.

De enquêteresultaten laten zien dat de blaarkopbedrijven vooral op veen- en kleigronden voorkomen. Het gemiddelde blaarkopbedrijf heeft een oppervlakte van ruim 36 ha en bestaat bijna geheel uit gras. Een enkel bedrijf teelt ook snijmaïs en/of akkerbouwgewassen. Het gemiddelde melkquotum bedraagt 326.000 kg met een vetreferentie van 4,19. De intensiteit (kg melk per ha voedergrassen) komt uit op 8989 kg per ha. Beweiding wordt op alle bedrijven toegepast, al bestaat er veel variatie in de beweidingperio-

de. De gemiddelde omvang van de veestapel bedroeg 54 melkkoeien en 38 stuks jongvee. Daarnaast houdt het merendeel van de bedrijven schapen, gemiddeld 39 ooien. De gemiddelde melkproductie ligt net boven de 6000 kg per koe, met 4,48 % vet en 3,57 % eiwit. De uitkomsten voor de gezondheidskenmerken zijn vergeleken met HF-gemiddelden uit Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2002-2003 (KWIN 2002-2003). Hieruit blijkt dat blaarkopbedrijven voor gezondheidskenmerken beter scoren dan HF-bedrijven. Vruchtbaarheidsproblemen en mastitis komen veel minder voor. Het gebruik van een dekstier komt veel voor op de blaarkopbedrijven. Gemiddeld wordt ruim 84 procent van het jongvee en 42 procent van de melkkoeien drachtig van een eigen stier. De dieren die worden geïnsemineerd met sperma van verschillende leveranciers hebben een gemiddeld inseminatiegetal van 1,52. Hoewel de meeste veehouders aangeven een gebruikskruising met Belgisch blauw te kunnen toepassen, wordt dat niet gedaan.

Arbeidsbehoefte blaarkopbedrijf hoger

De resultaten laten zien dat het blaarkopbedrijf in elke situatie meer koeien nodig heeft om het melkquotum vol te melken (tabel 2). In de extensieve situatie zijn beide bedrijven zelfvoorzienend voor ruwvoer en verkopen ze een deel van de snijmaïs. De

arbeidsbehoefte is hoger op het blaarkopbedrijf door de grotere veestapel. De hogere opbrengsten voor het blaarkopbedrijf zijn vooral te danken aan de hogere omzet en aanwas. De hogere kosten zijn vooral het gevolg van hogere vaste kosten van de stal vanwege de grotere veestapel. Beide bedrijven blijven onder de toegestane Minas-verliesnormen voor 2003. In de intensieve situatie is het beeld vergelijkbaar. Alleen het verschil in kosten is nu veel groter. Naast de hogere vaste kosten komt dit doordat op het blaarkopbedrijf vreemde arbeid moet worden ingehuurd (de eigen arbeid is niet meer toereikend). Het blaarkopbedrijf moet bovendien meer kosten maken om te voldoen aan de Minas-norm voor stikstof. Het HF-bedrijf realiseert daardoor een veel hogere arbeidsopbrengst dan het blaarkopbedrijf. Het blaarkopbedrijf krijgt in deze situatie ook geen LNV-subsidie meer, omdat de intensiteit te hoog is. In de extensieve situatie zonder maïsteelt is de arbeidsopbrengst ongeveer gelijk. Doordat blaarkoppen soberder gevoerd kunnen worden en doordat het blaarkopbedrijf meer koeien heeft kan dit bedrijf meer gras benutten dan het HF-bedrijf.

Ing. G. J. de Jong, student Dierwetenschappen, Wageningen Universiteit
Dr. ir. P. B. M. Berentsen, universitair docent leerstoelgroep Agrarische Bedrijfseconomie, Wageningen Universiteit

Tabel 1 – Invoergegevens voor de modelberekeningen

	HF	blaarkop
305-dagenproductie (kg)	8250	5800
% vet	4,39	4,49
% eiwit	3,47	4,57
waarde stier/vaarskalf (€/nuka)	120/75	190/116
waarde slachtkoe (€)	230	270
LNV-subsidie ZH (€/GVE)	0	120,25
lichaamsgewicht (kg)	700	550
vervangingspercentage (%)	30	25
kalversterfte (%)	10	5
overige variabele kosten/koe (€/koe)	395	276

Tabel 2 – Resultaten van de modelberekeningen

	10.000 kg/ha		15.000 kg/ha		10.000 kg/ha zonder maïsteelt	
	HF	blaarkop	HF	blaarkop	HF	blaarkop
aantal koeien	41	57,4	61,5	86	41	57,4
ha gras	32,6	34,9	31,9	34,6	35	35
ha maïs	12,4	10,1	3,1	0,4	0	0
uren arbeid	2589	2944	3234	3764	2998	3382
totale opbrengsten (€)	129.202	136.914	183.513	191.320	122.342	131.154
totale kosten (€)	117.115	125.333	160.934	186.132	112.061	120.856
arbeidsopbrengst (€)	12.087	11.581	22.579	5.188	10.281	10.298
afwijking van het toegestane overschot						
stikstof (N)	-6,3	-2,9	0,0	0,0	-45,5	0,0
fosfaat (P2O5)	-14,5	-11,2	-10,5	-4,0	-29,2	-28,5

Conclusies

- In een extensieve situatie kunnen blaarkopkoeien economisch gezien concurreren met HF-koeien;
- In een intensieve situatie zorgen het milieubeleid, de kosten van vreemde arbeid en het vervallen van de LNV-subsidie ervoor dat de arbeidsopbrengst van het blaarkopbedrijf ver achterblijft bij die van het HF-bedrijf.